

70 § Lausunto valtionosuusuudistuksesta

HOL 824/2013

Kunnanhallitus 17.2.2014

Valtiovarainministeriö on lähettänyt kunnille 4.2.2014 päivätyn lausuntopyynnön (VM064:01/2012) koskien selvitysmiehen luonnosta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta. **Oheisaineistona** selvityspyyntöön liittyvä materiaali:

- lausuntopyyntö
- selvitysmiehen luonnos HE kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta
- kommentointimuistio
- kokonaisrakenne
- kuntaryhmät yhteenveto
- VATT:n raportti ikärakenteen huomioimisesta päivähoitoon sekä esi- ja perusopetuksen osalta

Lisäksi materiaalissa on kuntakohtaiset laskelmat.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta parannetaan. Hallitusohjelman mukaan uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus jatkossa perustuisi nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, esimerkiksi kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.

Hallitusohjelman mukaan kuntauudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on muun muassa poistaa lainsäädännöstä sekä kuntatalouden rahoitusjärjestelmästä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä.

Valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen toimeksiannon mukaan valtionosuusperusteiden uudistamisessa tuli tarkastella muun muassa perusteiden läpinäkyvyyttä, lukumäärää, päällekkäisyyksiä, korvaustarpeita, ajanmukaisuutta ja soveltuvuutta kuntarakenteen ja palvelutarpeiden muutoksessa. Tavoitteeksi asetettiin uudistaa kuntien valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelmassa linjatulla tavalla siten, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan vuoden 2015 alusta.

Lähtökohtana on, että valtion ja kuntien välinen kustannustenjakoa ei muutu valtionosuusuudistuksen johdosta.

Valtiovarainministeriö pyytää 4.4.2014 mennessä kantaa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymätasauksen kestoon ja porrastukseen

Valtionosuuslaskelmien pohjalta yksittäisten kuntien vaikutukset voivat olla todella merkittäviä. Tämän vuoksi uudistukselle on varattu siirtymäaika Koska rahoitus ei lisäännä, karkeasti ottaen puolet maakunnista ja kunnista häviää, puolet voittaa. Päijät-Hämeen maakunta hyötyisi keskimäärin 15 e/as, yhteensä 3 milj. euroa. Voittajia olisivat Nastola, Hollola (119 e/as), Lahti ja Padasjoki, muut maakunnan kunnat häviäisivät. Suurin menetys olisi Hämeenkoskella (-275 e/as). Lisäykset ja vähennykset ovat laskennallisia, koska luvuista puuttuvat jo päätetyt

valtionosuusleikkaukset, mitkä todellisuudessa vähentävät kaikkien kuntien osalta laskennallista summaa.

Laskennallinen valtionosuusleikkaus Hollolan osalta vuosina 2012-2017 on n. 258 e/asukas. Tämä tarkoittaa - 5,7 milj. euroa, kun uuden valtionosuusjärjestelmän hyöty vuonna 2017 on 2,6 milj. euroa.

Kuntiin on luvattu toimittaa myöhemmin täydennyslaskelmat.

Esitys: K u n n a n j o h t a j a: Kunnanhallitus merkitsee valtionosuusuudistuksen lausuntomateriaalin tässä vaiheessa tiedokseen.

Päätös: K u n n a n h a l l i t u s: Esitys hyväksyttiin.

täytäntöönpano
muutoksenhakukielto

Kunnanhallitus 31.3.2014

Esitys: K u n n a n j o h t a j a: Kunnanhallitus hyväksyy liitteenä olevan, valtionosuusuudistusta koskevan lausunnon annettavaksi valtiovarainministeriölle.

Päätös: K u n n a n h a l l i t u s: Esitys hyväksyttiin.

täytäntöönpano
muutoksenhakukielto
ote:VM

Pöytäkirjanotteen oikeaksi todistaa

Hollola 2.4.2014

Meira Salila
tietopalvelusihteeri

Kunnanhallitus

Muutoksenhakukielto

Päivämäärä
31.3.2014

Pykälä
70

Muutoksenhakukielto ja sen peruste	☒ Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 91 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta. ☐ Muu peruste, mikä
---	---

Liitetään pöytäkirjanotteeseen

LAUSUNTO SELVITYSMIEHEN LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VALITONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

Valtiovarainministeriö on 4.2.2014 päivätyllä kirjeellään pyytänyt kunnilta ja eri tahoilta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta. Lausuntopyyntöön sisältyy ehdotus uudeksi valtionosuuslainsäädännöksi, sen yksityiskohtaiset perustelut sekä yleisperustelut. Lausuntoa pyydetään viimeistään 4.4.2014.

Hollolan kunnanhallitus antaa asiaan liittyen seuraavan lausunnon:

Valtionosuuslainsäädännön uudistaminen on perusteltua; nykyinen kriteeristö nojaa osin perusteisiin, joiden ei voida katsoa olevan kestäviä tai kohtelevan kuntia oikeudenmukaisesti. Kriteeristön yksinkertaistaminen, päällekkäisyyksien poistaminen ja kriteerien määrän vähentäminen ovat omiaan edistämään järjestelmän avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Uudessa järjestelmässä ehdotetaan siirryttäväksi jokavuotisiin kustannustenjaon tarkistuksiin valtion ja kuntien välillä nykyisten nelivuotistarkistusten sijaan, mikä on erittäin perusteltu muutos.

Kunnan on vaikea ja osin mahdotonta ottaa tarkemmin kantaa esitykseen, jonka yksityiskohtaisia perusteluja ei ole avattu tai eri kustannustekijöiden taustalaskelmia esitetty. Siltä osin, kun kriteeristö perustuu laajaan vertailututkimukseen ja kustannuksia selkeästi selittäviin tekijöihin, kuten ikärakenteeseen ja sairastavuuskertoimeen, on pohjaa pidettävä hyväksyttävänä.

Lasten perushinnan nosto on oikeutettu. Ikärakenteeltaan lapsivaltaisia kuntia on tähän saakka kohdeltu epäoikeudenmukaisesti, koska erityisesti pienimpien lasten osalta kunnille aiheutuvat investointi- ja palvelukustannukset päivähoitovelvoitteen kautta ovat korkeat. Kunnille aiheutuu kustannuspaineita myös 16-18 -vuotiaiden ryhmässä, mikä näkyy mm. huostaanotoissa sekä koulutuksen ulkopuolelle jäävien määrässä aiheuttaen syrjäytymisriskin kautta panostustarpeita etsivään nuorisotyöhön. Tältä osin esitetylle ikäryhmän eriyttämiselle ja korotetulle perushinnalle on olemassa selkeät perusteet.

Valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä olisi tullut arvioida laajasti myös järjestelmän kautta kunnille tulevaa riittävää rahoitusta lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Riittävään rahoitukseen on kiinnitetty huomiota myös perustuslakivaliokunnan lausunnoissa. On selvää, että nykyinen valtion rahoitustaso ei ole riittävä suhteessa kuntia velvoittavaan lainsäädäntöön. Tasapainotuksen on tapahduttava joko velvoitteita vähentäen tai valtion rahoitusta lisäten. Perustuslakivaliokunnan tulee ottaa kantaa riittävään valtionosuusrahoitukseen ja sen takaamiseen kunnille suhteessa velvoitteiden määrään ja laajuuteen.

Se, että jo tehtyjä valtionosuuksien leikkauspäätöksiä ei ole otettu kuntakohtaisiin laskelmiin mukaan, antaa väärän ja virheellisen kuvan todellisesta tilanteesta. Uudistuksen toteuttaminen samanaikaisesti useassa eri otteessa toteutettavien valtionosuusleikkausten kanssa luo kunnille vaikeasti ennakoitavan ja hallittavan sopeutustarpeen.

Kolmas selkeä ongelma on se, että toisen asteen koulutuksen rahoitusta ei ole kytketty kokonaisuuteen. Ns. ylläpitäjämallin kehittäminen tulee liittää uudistukseen. Kuntien rahoituksen leikkaaminen ja ohjaaminen valtion kautta II-asteen koulutukseen ei luo kunnille kokonaisohjauksen edellyttävää tilannetta. Järjestelmä on epäjohtonmukainen ja asettaa julkiset toiminnot eriarvoiseen asemaan.

Työpaikkaomavaraisuuskriteeriä ei voida pitää hyväksyttävänä. Se on ristiriidassa sekä päällekkäiskriteerien poistamistavoitteiden että yleisen tavoiteasetannan eli kuntien keskinäisen kilpailun vähentämisen kanssa. Yhteisöverotulojen kuntien jako-osuus jakautuu kunnille yritysten ja työpaikkamäärien pohjalta, mikä on riittävä kannuste ja tasaustekijä. Mikäli vielä erikseen nostetaan valtionosuuksien laskentapohjaan työpaikkakriteeri, se on omiaan heikentämään tai jopa purkamaan alueellista elinkeinoyhteistyötä, sen sijaan, että yhteistyötä voimistetaan ja lisätään.

Kolmen vuoden siirtymäaikaa voidaan pitää riittävänä, kun otetaan huomioon nykyistä, vääristyneestä valtionosuusjärjestelmästä kärsineiden kuntien asema.

Valtionosuusuudistuksen ainoana hyväksyttävänä lähtökohtana voi peruspalvelutuotannon oikeudenmukaisen ja tasapuolisen tuotannon edellytysten varmistaminen eri puolilla Suomea. Tämä tarkoittaa kuntien päätöksistä riippumattomien olosuhde- ja palvelutarvetekijöiden kustannusvaikutusten tasaamista, jotta ne eivät aiheuta kohtuuttomia rasituksia yksittäisille kunnille. Olosuhde- ja palvelutarvetekijöiden vaikutusten osalta on tarkoituksenmukaista jatkaa selvitystyötä järjestelmän edelleen kehittämiseksi oikeudenmukaisempaan suuntaan.